

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE OLUŞTURMACI ÖĞRENME SÜRECİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ ALGILARI

STUDENTS' PERCEPTIONS OF CONSTRUCTIVIST LEARNING APPROACH PROCESS ON SOCIAL STUDIES TEACHING

Dr.Fazilet Karakuş
Adana Bilim Sanat Merkezi
faziletkarakus@hotmail.com

ÖZET

Bu çalışmada oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı olarak yürütülen ilköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde oluşturmacı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin sürece yönelik algıları üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Araştırmada 2004-2005 öğretim yılında Adana İli Seyhan ilçesi'ndeki iki devlet ilköğretim okulunda 12 hafta süresince bir deney ve iki kontrol grubu olmak üzere 90 öğrenci üzerinde yürütülen doktora tezi uygulamalarında yer alan 29 deney grubu öğrencisinden elde edilen veriler üzerinde çalışılmıştır.

Öğrencilerin oluşturmacı öğrenme sürecine yönelik algılarını belirlemek için veri toplama aracı olarak Sosyal Bilgiler Oluşturmacı Öğrenme Sürecini Algılama Değerlendirme Formu (SBOÖSADF) kullanılmıştır. Değerlendirme formu, yazdırılan öykü ve yaptırılan resimler yoluyla nitel veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler nitel veri analizi yönteminin içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir.

Oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı öğretim uygulanan öğrencilerin süreci değerlendirmeye yönelik formlara verdikleri yanıtlar, yazdıkları öykü ve yaptıkları resimlerden elde edilen veriler üzerinde yapılan içerik analizi sonuçları, öğrencilerin oluşturmacı öğrenme sürecini algıları üzerinde etkili olduğunu göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler öğretim programları, oluşturmacı öğrenme

ABSTRACT

In this study, the effect of constructivist learning approach on elementary school of fourth grade students' perception of process towards to social studies was investigated.

The study was conducted at two public elementary schools in the Seyhan district of Adana 2004-2005 academic year. The subject of this study which lasted 12 weeks consisted of total 90 students that were divided into one experimental and two control groups. The data in this study were obtained from the implementations of 29 students of experimental group carried out in doctorate thesis.

In this study, Process of Constructivist Learning Conceive Evaluation Form was used in order to identify the perception of the students towards to the constructivist learning process. Qualitative data were obtained with the help of the drawn pictures and written stories from this evaluation form. These data were evaluated with the content analyse technique of the qualitative data analyse method.

From the content analysis result gained from the answers, the students gave for the forms, the stories they wrote and the pictures they drew, showed that the constructive learning approach was effective on the perceptions of the students.

Key Words: Social studies curriculum, constructivist learning

Giriş

Eğitimde önemli bir alan olan sosyal bilgiler dersinin öğretiminin nasıl yapılması gerektiği, eğitimciler için güncelliğini koruyan bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Öğrencilere toplumsal nitelikler kazandırmayı hedefleyen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin fiziksel ve zihinsel olarak öğrenme sürecine katılması gerekmektedir.

Sosyal bilgiler öğretiminde oluşturmacı öğrenmeyi temel alma yoluyla öğrenme aktif olarak süreci oluşturmaya dayanmaktadır. Öğrenme süreci eğitimcilerin bilgi olarak adlandırdıkları fikirlerin, ilişkilerin ve deneyimlerin bütünüdür. Yaşam içerisindeki daha önceki deneyimlerimizle başlama yoluyla giderek daha karmaşık sosyal bilgiler bilgi ağını oluştururuz. Sosyal bilgilerde anlamlı öğrenme fikirler arasındaki ilişkileri ekleme, biçimlendirme ve ilişki kurma yoluyla çeşitli sosyal bilgiler fikirlerini oluşturma ve bütünleştirme sürecidir. İlişkiler kurma birçok olaylar için sosyal bilgiler bilgilerini açıklama, tahmin etme ve uygulama becerilerini de içermektedir (NCSS;1994).

Oluşturmacı yaklaşım, öğrencilerin bir konuyla ilgili olarak çoklu görüş açıları yapılandırması yoluyla öğrenmesi gerektiğini vurgular. Farklı görüş açılarını sağlamak için en önemli strateji işbirlikli öğrenme ortamını yaratmaktır. Alternatif görüşleri paylaşma ve geliştirme için işbirliği kullanılır. İşbirliğinin amacı kişi başına düşen işi paylaşma ya da fikir birliğine varmanın yanı sıra, bir konu ile ilgili çoklu görüş açılarını anlama, geliştirme ve karşılaştırmadır. Basit olarak deneyimleri paylaşmanın ötesinde diğer görüşlere saygılı olma da önemlidir. Dahası buradaki amaç görüş açıları için kanıtları araştırma ve değerlendirmedir. Bu her öğrencinin her görüş açısını ve hatta her görüşün gelişimine katkı sağladığı işbirlikli bir çabadır (Bednar, Cunningham, Duffy, Perry, 1992;27-28).

Oluşturmacı sınıflar öğrenci merkezlidir. Öğrenci ilgi ve istekleri önemlidir. İçerik katı sınıflarla önceden belirlenmez ve tek kaynaktan sunulmaz. Öğrenme sürecinde öğrencilerin birincil bilgi kaynakları ile etkileşime girmeleri sağlanır. Bilgiyi yapılandırma sürecinde gerekli olan materyaller önceden sağlanmalıdır. Öğrencilerin bilgiyi yapılandırma sürecinde materyaller, grup arkadaşları ve öğretmenle etkileşime girmeleri sorular sormaları, açıklama yapmaları, tartışmaları ve düşünmeleri sağlanır. Konu bütüncül olarak verilir ve öğrencilerin bütünden parçalara doğru ilerlemesi gerçekleşir Brooks ve Brooks (1993;15-22).

Tüm bu bilgiler ışığında, araştırma için belirlenen iki ünite süresince gerçekleştirilecek işlem ve etkinlikler oluşturmacı öğrenme yaklaşımına uygun olarak düzenlenmiştir. Uygulama süreci genel anlamda planlanmış, daha sonra öğrenci özellikleri, ilgi ve istekleri doğrultusunda öğrenme öğretme süreci yürütülmüştür. Uygulama süreci ünitenin oluşturmacı öğrenme yaklaşımına göre planlanması, ünitenin tanıtımı, kavram haritası ve konuların belirlenmesi, öğrenci ilgi ve eğilimleri doğrultusunda konu dağılımı, öğrenci ürün dosyası sürecinin planlanması, derslerin

öğrenme döngüsü yaklaşımına göre düzenlenmesi ve yürütülmesi, grup ya da sınıf tartışmaları, özetlemeler, paylaşımlar, ünite gezilerinin planlanması ve gerçekleştirilmesi, ünite sempozyumunun yapılması, ünite müze ve sergisinin düzenlenmesi ve sergilenmesi aşamalarından oluşmaktadır (Karakuş;2006;123).

Araştırma, ilköğretim programlarında 2005-2006 öğretim yılında yapılan değişiklikten önce gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle öğrencilerin oluşturmacı öğrenme yaklaşımına yönelik deneyimleri ve bu deneyimlere ilişkin algıları açısından ilk örneklerden biri olarak önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı

Sosyal bilgiler öğretiminde oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı öğretim uygulanan öğrencilerin oluşturmacı öğrenme sürecine yönelik algılarını belirlemektir.

Çalışma Grubu

Araştırma, 2004-2005 Öğretim yılında, Adana ili Seyhan ilçesi'nde ilköğretim okulu dördüncü sınıf öğrencileri ile 12 haftalık sürede gerçekleştirilmiştir. Deney grubundaki 29 öğrenciye, oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı öğretim uygulanmıştır.

Veri Toplama Aracı Ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmada öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde oluşturmacı öğrenme yaklaşımına ilişkin algılarını belirlemek amacıyla, Sosyal Bilgiler Oluşturmacı Öğrenme Sürecini Algılama Değerlendirme Formu (SBOÖSADF) kullanılmıştır. SBOÖSADF'nda oluşturmacı öğrenme sürecinin boyutları ile ilgili sekiz açık uçlu soru yer almaktadır.

Uygulamadan önce her üç gruba sosyal bilgiler dersini işleyişleri ile ilgili resim yaptırılmış ve öykü yazdırılmıştır. Deney grubu öğrencilerine uygulamalar tamamlandıktan sonra sosyal bilgiler dersini işleyişleri ile ilgili resim yaptırılmış ve öykü yazdırılmıştır.

Verilerin Analiz Edilmesi ve Yorumlanması

Değerlendirme formu, öykü ve resimler yoluyla nitel veriler elde edilmiştir. Resim, öykü ve SBOÖSADF ile elde edilen nitel veriler, nitel veri analizi yönteminin içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirmesi üç değerlendirmeci tarafından yapılmıştır.

Bulgular

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Oluşturmacı Öğrenme Sürecini Algılamalarına Yönelik Bulgular

1. Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu ünitesi boyunca yaptığımız çalışmalarını diğer sosyal bilgiler ünitelerinde yaptıklarınızla karşılaştırdığınızda ne gibi farklılıklar oldu? Sorusuna verilen yanıtlarda öğrenciler % 72 oranında *ürün ortaya koyma ve ünite müze ve sergisini* farklı bulduklarını belirtmektedirler. *Gezi, grup çalışmaları ve tartışma* % 41, *birbirlerini eleştirme* %31, *sempozyum* % 27 oranında

belirtilmektedir. *Öğrenci ürün dosyası ve dersten zevk alma* % 20 oranında belirtilmektedir. *Yazı yazma ve internet sitesi* %13 oranında vurgulanarak öğrencilerin farklı buldukları boyutlardır. Araştırma ve yapılan gösteriler % 6 oranında belirtilmektedir. Öğrencilerin % 3 oranında, görme, inceleme, anlama, laboratuarda ders işleme, ilginç, emek verme, test, zevkli ödev, proje gibi çeşitli kavramlarla üniteyi diğer ünitelerden farklı bulduklarını belirtmektedirler. Bir öğrenci % 3 oranında bu ünitenin *zor* olduğunu belirtmektedir.

Öğrencilerin verdiği yanıtlarda öğrencilerin bir tanesi olumsuz yanıt vermiş, diğerleri ise oluşturmaya öğrenme sürecinin bileşenlerine yer vermişlerdir. Ayrıca, bu bileşenlerle ilgili duygu ve düşüncelerini de eklemişlerdir. Bu süreçte özellikle öğrencilerin aktif oldukları ve öğrenci merkezli etkinliklerin yanı sıra grup tartışmaları, sınıf tartışmaları ve birbirlerini eleştiri gibi bileşenlerde öğrencilerin anlamlı ve etkili olarak sosyal bilgiler dersini işlediklerinin farkında oldukları söylenebilir. Bazı öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir.

- 1. Sosyal bilgiler dersinde bu üniteden önceki ünitelerde konuları anlatarak işliyorduk. Bu ünite ise, anlatarak değil, gezerek, görerek, inceleyerek, tartışarak işledik. Bu ünite diğer ünitelerden daha zevkli işledik. Okuyup anlattığımızda anlamadığımız yerler oluyordu. Ama bu ünite her şeyi anladık.*
- 2. Eski sosyal bilgiler derslerinde sadece okuyup anlatıyorduk. Ünite ile ilgili gezi yapmıyorduk. Grup tartışmaları yapmıyorduk. Şimdi grup çalışmaları yapıyoruz. Geziler yapıyoruz. Ünitemizle ilgili etkinlikler yaptık. Grup ve sınıf tartışmaları yapıyoruz. Şimdi bir müzemiz var.*
- 3. Bu ünite portfolyo yaptık, Konumuzla ilgili her yere gittik. Konya Çatal Höyük'e gittik. Grup çalışmaları yaptık. Sergi ve müze açtık. Site de hazırladık. Sergi ve müzemiz için birçok çalışma yaptık. Yontma Taş Devri'ndeki çocuklara mektup yazdık. Bunu kitap haline getirdik. Cilalı taş Devri ile ilgili öyküler yazdık onu da kitap haline getirdik.*
- 4. Diğer ünitelerle bu üniteyi karşılaştığımızda, diğer üniteleri anlattık öyle geçtik. Bu ünite sempozyum yaptık, portfolyo hazırladık, öğretmenimizin verdiği soruları tartıştık, ünitemizle ilgili gezilere, müzelere gittik, eski insanların kullandıkları araç gereçler, takılar, resimler, toprak kaplar, kilden tanrılar yaptık ve sergiledik. Kitaplarımız yapıldı. Arkadaşlarımız konular aldılar ve araştırdılar ve biz eleştirdik.*
- 5. Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu ünitesini diğer ünitelerle karşılaştığımızda çok farklı şeyler yaptık. Diğer üniteleri fazla beğenmemiştim. Bu ünite benim çok ilgimi çekti ve bu ünitenin ödevlerini zevkle yaptım. Hiç ödev gibi bilmedim. Bu ünite resim, şiir, şarkı, bulmaca, boşluk doldurma, doğru yanlış, sınıf tartışmaları, öykü, mektup ve öykü kitabı, kolye, halı dokuması, sempozyum, müze, kil çalışmaları ve müzeleri gezdik.*
- 6. Sosyal bilgiler ünitesinde öğretmenimiz bize açıklamalar yapıyordu. Sonra da konu ile ilgili soruları tepegözle duvara yansıtıyor ya da tahtaya yazıyordu. Sonra da 2,3,4,ve 5'li gruplar oluyor ve tartışıyorduk. Müzelere gittik. Bir de ünite farklı bir şey yaptık portfolyo çalışmaları yaptık. Yaptığımız eserlerden bir müze yaptık.*
- 7. Bayağı bir değişiklik var tabi. Örneğin, diğer ünitelerde oku kalk anlat, oku kalk anlat ama bu ünite çok ilginçti hem ilginç hem de güzeldi. Hayatımda ilk kez böyle bir şeyle yani böyle zevkli bir şeyle karşılaşıyorum. Bu ünite gruplar oluşturuyorduk ve kendi aramızda yazılar yazıyorduk. Birbirimizi eleştiriyorduk.*

Kilden eşyalar yapıyor, kilimler örüyorduk, fon kağıdından bazı çalışmalar yapıyorduk.

8. *Diğerlerinden zevk almadık. Bu çok güzeldi. Emek verdik, iyi anlamaya çalıştık. Şiir, öykü, kitap, mektup, poster, kil çalışmaları yaptık.*
9. *Bu konuda grup oluşturduk, tartıştık, eğlenceli dakikalar geçirdik. Ama öteki konularda grup oluşturmadık ve eğlenceli geçirmedik. Nedeni, o konular sıkıcı geliyordu.*
10. *Bu çok güzel bir üniteydi, diğerlerinden daha farklıydı. İlk defa bittiğine üzüldüm.*
11. *Hepsinden farklı, resim el işleri ve beceriler, tartışmalar, eleştirmeler, heykeller, kitaplar, internet, proje, sempozyum yaptık.*
12. *Eski konularımızda hiç geziye gitmedik, grup olmadık. Sergiler yapmadık, müzelere gitmedik. Eski konularımızda uzun uzun işlemiyorduk. Hiç kitabımız olmamıştı. Eski konularımızda takılar eşyalar yapmıyorduk. Site açmamıştık.*
13. *Diğer üniteler kolaydı. Bu ünite ise çok zor. Diğer ünitelerde basit şeyler*
14. *Diğer üniteleri fazla beğenmemiştim. Bu ünite benim çok ilgimi çekti ve bu ünitenin ödevlerini zevkle yaptım. Hiç ödev gibi bilmedim.”*

2. Bu ünite size en ilginç gelen çalışmalar ne idi? Sorusuna verilen yanıtlarda öğrenciler, öğrencilerin % 48'inin öğrenci ürünlerini belirttikleri görülmektedir. Ünite müze ve sergisi % 44, öğrenci ürün dosyası % 24, gezi % 20 oranında, grup çalışması % 17, sempozyum %13, internet sitesi % 10 oranında belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, yapılan etkinlikler, yazma, eleştirme ve tartışma gibi çeşitli yanıtlar % 3 oranında belirtilmektedir.

Öğrencilerin verdiği yanıtlarda çoğunlukla yapılan tüm etkinlikleri ilginç buldukları ortaya çıkmaktadır. “Birinci soruda yer verdiğim tüm çalışmalar ilginçti” yanıtı oldukça fazla yer almaktadır. Bu noktada öğrencilerin yapıcı öğrenme sürecinde yer verilen çalışma ve etkinlikleri ilginç buldukları söylenebilir. Bazı öğrenci yanıtları aşağıda verilmiştir.

1. *Bu ünite bana birçok şey ilginç geldi. Bu çalışmalar, gezdiğimizde, icat ettiğimizde, incelediğimizde, korkunç ya da sevimli şeyler ilginç geldi. Çünkü çok değişik ve ilginç şeyler vardı.*
2. *Grup çalışmaları, bir sergimizin olması, sempozyum yapmamız ve bir öykü ve mektup kitabımızın olması bana ilginç geliyor.*
3. *Portfolyo, sergi, müze, site, kitabımız, 23 Nisanda oynadığımız otantik dans çalışmaları bana bu ünite en ilginç gelen çalışmalardı.*
4. *Bu ünite bana en ilginç gelen çalışmalar eski insanların kullandıkları araç gereçleri yapmamız, takılar yapmamız, topraktan kaplar yapmamız ve sergilememiz bana çok ilginç geldi.*
5. *Bu ünite bana en ilginç gelen kil idi. Çünkü sadece diğer sosyal bilgiler ünitelerinde değil, işlediğimiz hiçbir konuda kil yapmadık.*
6. *Bana en ilginç gelen Konya gezisi'ne gidip oraları gezmek idi. Sergiler müzeler yapmaktı.*
7. *Okulumuzu müze gibi yapmamız bana çok ilginç geldi.*
8. *Üniteye her şey çok ilginçti.*
9. *Bana en ilginç gelen çalışma sempozyum yapmamızdı.*

10. *Arkadaşlarımızın yaptığı resimler.*
11. *Bana en ilginç gelen çalışma Çatal Höyük'e gidip gelmemizdi.*
12. *Tartışmalardı.*

3. Sosyal bilgiler dersini sadece sınıfta mı işlediniz? Sorusuna verilen yanıtlarda öğrenciler öğrencilerin % 37'si sosyal bilgiler dersinin müzelerde ve çok amaçlı salonda işlendiğini belirtmektedirler. Öğrenciler % 27 oranında ünite gezilerini, % 24 oranında ev, % 20 oranında sınıf ve farklı ili belirtmektedirler. Kütüphane, her yer ve kendi hayatımız % 6 oranında belirtilmektedir. İnternet, farklı yerler, okul ve öğrenci kulübü gibi çeşitli yanıtların % 3 olarak verildiği görülmektedir.

Öğrenci yanıtlarında derslerin farklı ortamlarda işlenmesiyle ilgili olarak benzer yanıtlar yer almaktadır. Derslerin müze, tarihi yerlere düzenlenen sınıf gezileri, kütüphane, çok amaçlı salon, internet vb. ortamlarda işlenmesiyle öğrencilerin birincil kaynaklardan yararlanmaları sağlanmıştır. Bazı öğrenci yanıtları aşağıda verilmiştir.

1. *Sosyal bilgiler dersini sınıfta, müzelerde, evde, ünite gezilerinde işledik.*
2. *Sosyal bilgiler dersini sadece sınıfta işlemiyoruz. Laboratuvar da işliyoruz.*
3. *Sosyal bilgiler dersini sadece sınıfta işlemedik. Sergiler, müzeler, taktıcılarda tartışarak her yerde derslerimizi zevkli olarak işledik. Karnemde sosyal bilgiler dersi beş olursa sadece sınıfta işlemediğimiz için olabilir.*
4. *Hayır, sosyal bilgiler dersini çalışma odasında da yaptık öğretmenimiz bize ünitemizle ilgili CD izletti. Sosyal bilgiler dersini daha iyi anlayabilmek için Konya Çatalhöyük'e gittik. Otobüste birbirimize sorular sorduk.*
5. *Sosyal bilgiler dersini kendi hayatımızda ve Konya'da işledik.*
6. *Sosyal bilgiler dersini sadece sınıfta işlemedik. Konya'da, müzelerde, kütüphane ve çok amaçlı salonda işledik.*

4. Sosyal bilgiler dersinde konuları öğretmeniniz ya da arkadaşınız anlatarak mı işlediniz?

Sorusuna verilen yanıtlarda, öğrencilerin % 24'ü derslerde tartışma yapıldığını belirtmektedir. Grup çalışması % 20 oranında belirtilmektedir. Gezi ve sınıf çalışmaları % 13 oranında belirtilmektedir. Sınıfa bilim adamlarının gelmesi yoluyla işlemeyi öğrencilerin % 10'u belirtmektedir. Öğrencilerin % 3 oranında inceleme, görme, çalışma, ürün yapma gibi çeşitli yanıtlar verdikleri görülmektedir.

Öğrenciler ünitedeki konuları sınıf tartışmaları, gezi, gözlem, inceleme, grup tartışmaları, kaynak kişilerden yararlanma yoluyla işlendiğini dile getirmektedir. Bazı öğrenci yanıtları aşağıda verilmiştir.

1. *Hayır. Çünkü, biz bu üniteyi daha değişik bir şekilde işliyoruz. Grup çalışmaları yaparak işliyoruz. Ne bir arkadaşımız anlattı ne de öğretmenimiz anlattı.*
2. *Sosyal bilgiler dersinde konuları gezerek, inceleyerek, tartışarak, görerek ve çalışarak işledik. Ve çok memnun kaldık. Hayatımda hiç bu kadar derslerden daha doğrusu sosyal bilgiler dersinden zevk almamıştım.*
3. *Sosyal bilgiler dersini arkadaşlarımızla tartışarak, gezilere giderek, müzelere gidip orada işleyerek yaptık.*
4. *Sınıfımıza bir bilim adamı geldi. Bize bildiği tüm bilgileri söyledi. Bize sorular sordu. Yaptığı resimleri gösterdi. Bunlar tanrıça resimleriydi. Yanlarında da bale yapan kadınlar vardı.*

5. Hayır. Bütün sınıf beraber işledik. Herkes konulara katıldı.
6. Öğretmen bize yardım etti. Biz arkadaşlarımızla işledik.
7. Arkadaşlarımızla tartıştık.

5. Bu ünite de öğrendiklerinizi kendinize yönelik herhangi bir çalışmada kullandınız mı? Sorusuna verilen yanıtlarda öğrencilerin % 17'si öğrendiklerini kendi ürünlerinde kullandıklarını belirtmektedir. Öğrenciler % 6 oranında öğrenci ürün dosyası ve evde kullandıklarını belirtmektedir. Bunun yanı sıra sivil hayatta, okul hayatında, sempozyumda, ünite müze ve sergisinde, soru yanıtlamada, test ve grup çalışmalarında kullanma % 3 oranında belirtilmektedir.

Öğrencilerin verdikleri yanıtlarda bir kısmının “hayır kullanmadım” yanıtını verdiği, bir kısmının “evet kullandım” yanıtını verdiği görülmüştür. Ancak, öğrencilerin yaklaşık % 50'si kullandığını belirtmiş ve kullandığı yerleri açıklamıştır. Bazı öğrenci yanıtları aşağıda verilmiştir.

1. Kullandım. Bunlar sempozyum, portfolyo değerlendirmesinde, resimde kullandım.
2. Bu ünite de öğrendiklerimizi kendime yönelik kaynaklardan okudum. Resim yaptım. Şarkı, öykü ve şiir yazdım.
3. Kullandık. Örneğin bize bir soru sorulduğunda onu cevaplamada kullandık. Bazı önemli sorularda kullandık.
4. Ünite de öğrendiklerimizi evde kullandım.
5. Evet. Öğrendiklerimi testlerde ve çalışma kağıtlarında kullandım.
6. Ünite boyunca kendimize yönelik grup çalışmalarında, kil, resim ve projelerde yani yaptığımız tüm çalışmalarda kullandım.
7. Evet. Kil, resim ve heykeller yaptım.

6. Bu ünite de öğrendiğiniz bilgileri başkalarıyla paylaşma şansınız oldu mu? Sorusuna verilen yanıtlarda öğrencilerin % 41 oranında arkadaşlarla paylaşma, % 27 anne, % 20 baba, % 10 kardeş, % 6 grup arkadaşları ve kuzenler, % 3 oranında öğretmenler ve teyze belirtilmektedir.

Yanıtlardan öğrencilerin çoğunlukla edindikleri bilgileri en fazla aile üyeleriyle ve arkadaşlarıyla paylaştıkları sonucu elde edilmiştir. Az sayıda bu konu ile ilgili kişilerle paylaştıklarını dile getirmişlerdir. Bazı öğrenci yanıtları aşağıda verilmiştir.

1. Evet. Annemle, babamla, arkadaşlarımla paylaştım.
2. Olmadı. Çünkü bu güzel konuları aklımdaki bilgileri kimseyle paylaşmak istemedim.
3. Oldu. Arkadaşlarımız konularını aldı ve bunlarla ilgili gülmeceler, fıkralar, bilmeceler, patates baskıları yaptı.
4. Çok oldu. Müzedeki çalışanlarla vb.
5. Evet. Grup olduğumuz arkadaşlarımızla paylaştık.
6. Evet. Öğretmenlere gösterdik.

7. Bu ünite de verilen ödevler diğerlerine göre nasıldı? Sorusuna verilen yanıtlarda öğrencilerin ödevlerde % 31 farklı, % 27 güzel, % 20 zevkli, %13 ilginç, % 10 iyi, % 6 ödevlerin araştırmaya yönelik olması, % 3 kolay, yazma ağırlıklı olması, normal oluş

belirtilmektedir. Ayrıca öğrencilerin % 20'si ödevlerin zor, % 6'sı fazla olduğunu belirtmektedir.

Öğrenci yanıtlarında ödevlerin çoğunlukla farklı, güzel, zevkli, ilginç olduğu yönündedir. Ödevlerle ilgili düşünceler genellikle olumludur. Bazı öğrenci yanıtları aşağıda verilmiştir.

1. *Daha çok araştırmalar yaptık. Bu ödevler daha zordu. Ama eğlenceliydi.*
2. *Bu üniteye verilen ödevler diğerlerine göre daha güzeldi ve neşeliydi. Diğer ünitelerde dersle daha sıkıcı geliyordu. Ama bu üniteye daha kolay geldi.*
3. *Daha farklıydı. Bunlarla ilgili resim yapma, taşlar bulma, heykeller yapma, kolyeler yapma.*
4. *Çok güzeldi. Çok eğlenceliydi. Ben bu üniteye ödevleri çok sevdim.*
5. *Bu üniteye verilen ödevler diğerlerine göre çok farklıydı. Çünkü diğer ünitelerde ödevler hep okumaydı.
Herkes aynı ödev veriliyordu. Oysa, bu üniteye öyle olmadı. Bu üniteye şiirler, öyküler, doğru yanlış cümleleri, şarkılar, bilmeceler yazdık. Resimler yaptık.*
6. *Bu üniteye verilen ödevler diğerlerine göre ilginç ve fazlaydı.*
7. *Bu üniteye ödevler daha ilginç ve daha güzel öbür ünitelerde şu, şu, sayfaları yap deniyordu. Ama bu üniteye ilginç araştırmalar veriliyordu.*
8. *Bu üniteye ödevler biraz zorlu geçti. Diğerlerinde kitapta oldukları için hemen yazıyorduk.*
9. *Bu ödevler diğer ödevlere göre ağırdı. Zordu, zihnimizi hep ağır ödevlerle yorduk.*
10. *Çok zordu.*

8. Ünitemiz süresince yapılanlarla ilgili eklemek istediğiniz herhangi bir düşünceniz var mı? Sorusuna verilen yanıtlarda öğrencilerin %10'u sürecin zevkli olduğunu, % 6'sı çok iyi geçtiğini, % 3 oranında ise, yaratıcı öğrenme, çok çeşitli şeyler, tekrar aynı şeyleri yapmak istemek, farklı, süre, daha çok ürün yapmak isteme gibi çeşitli yanıtlar verildiği görülmektedir.

Öğrenci yanıtlarında genellikle ünitenin zevkli ve çok iyi geçen ünite olduğu, güzel, farklı ve çeşitli çalışmalar yaptıkları açıklamaları yer almaktadır. Öğrencilerin bir kısmı herhangi bir düşünce belirtmek istememişlerdir. Bazı öğrenci yanıtları aşağıda verilmiştir.

1. *Büyük bir şeyin üzerine doğal bitkilerle duvar resmi yapıp onu eklemek isterdim. Araştırmamı daha fazla yapıp eklemek isterdim.*
2. *On üç gün eklemek isterdim.*
3. *Her konuyla ilgili bir öykü, şiir, şarkı, bulmaca yapmak isterdim. Bir de her konu ile ilgili bir şiir ezberlemek, konumuzla ilgili drama, oyun yapmak isterdim. Bütün okullardan farklı şeyler yapmak isterdim.*
4. *Ünitemiz süresince eklemek istediğim düşüncem var. Tarihin konusu çok eğlenceli bir konu. Bu konuları işlerken çok eğlendik. Yeniden bir kitap yapsak. Keşke yeniden sergi ve müze yapsak.*

Oluşturmacı Öğrenme Süreci İle İlgili Resim ve Öykülerden Elde Edilen Bulgular

Öğrencilerin yaptıkları resimler incelendiğinde, uygulamadan önce yapılan resimlerde % 62 oranında parmak kaldıran öğrenciler, % 48 oranında geleneksel

oturma düzeni, % 44 oranında geleneksel sınıf düzeni, % 41 oranında haritada bir yer gösteren öğrenci, % 37 oranında tahtada yüzü öğrencilere dönük öğretmen, % 31 oranında tahtada öğrenci, % 13 oranında tahtada yazı yazan öğretmen ve kürede bir yer gösteren öğrenci, % 10 oranında masada oturan öğretmen ve tahtada ders ve konu yazılı betimlemelere yer verilmektedir.

Uygulamadan sonra yapılan resimlerde ise, öğrencilerin % 27 oranında gruplar halinde çalışan öğrencileri betimledikleri görülmektedir. Grup çalışmalarının betimlendiği üç resimde gruplar arasında dolaşan öğretmen betimlenmiştir. Bu resimlerin geleneksel sınıf ortamından oldukça uzak olduğu ve özellikle sınıf duvarlarının olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin % 20'si ünite sonunda yapılan ünite müze ve sergisini betimledikleri görülmektedir. Öğrencilerin %11'i müze gezilerini betimlemişlerdir. Öğrencilerin % 17 oranında, gezilerde görülen yerleri betimledikleri görülmektedir. Öğrencilerin % 16'sının ünite de işlenen dönemlere ait yaşamı, % 6'sının ise, dönemlere ait araç ve gereçleri betimledikleri görülmektedir. Öğrencilerin % 3 oranında duvar resimleri, mağaradaki yaşayış, doğal bir ortam ve döneme ait araç gereçler, tarihsel gelişme (eski çağlarda kullanılan araç gereçlerdeki gelişim), gezideki öğrenciler, grup tartışması, müze ve sergiyi gezen veliler gülümseyen insanlar, öğrencilerin arka arkaya oturduğu bir sınıf ve geleneksel sınıf ortamının betimlendiği görülmüştür. Resimlerin tamamında oldukça canlı renklere yer verildiği görülmektedir.

Öğrencilerin yazdıkları öyküler incelendiğinde, uygulamalar öncesinde yazılan öykülerde resimlerdeki gibi geleneksel bir sınıf ortamının niteliklerinin betimlendiği görülmektedir. Öğrenciler geleneksel sınıf ortamını betimlerken Arka arkaya dizili üç sıra niteliğini % 58 oranında betimlenmektedir. Öğrenme öğretme sürecine ilişkin betimlemelerde ise, Bir öğrencinin konuyu anlatması % 48 oranında belirtilmektedir. Okuma, ezberleme, yazma, test olma ve çok çalışmaya dayalı ödevler, % 44 oranında belirtilmektedir. Öğretmenin konuyu anlatması % 31 oranında belirtilmektedir. Uzun boyluların arka sıralara oturması ve arka sıralarda oturanların görememesi ve işitememesi % 27 oranında belirtilmektedir. Bu sıralamaları dersi anlamama ve derste harita kullanma gibi betimlemeler % 20 oranında vurgulanarak izlenmektedir. Önündeki arkadaşından dolayı görememe, % 17 oranında betimlenmektedir. Parmak kaldırmak, derse kalkamamaya üzülmeye, ders çalışmadan okula gelmek, Öğretmenlerin ön sıralarda oturanlara söz hakkı vermesi, derslerin zevkli geçmesi gibi çeşitli betimlemelere % 13 oranında yer verilmektedir. Okula çok çalışarak gelmek, öğrencinin öğretmeni görmemesi, dersi dinleme % 10 oranında betimlenmektedir. Ön sıralarda oturanların ayağa kalkarak, öğretmenin diyerek söz almak istemesi, ön sıralardaki öğrencilerin daha çok yararlanması, öğretmenin kitabı özetlemesi, haritada bir yeri gösterme, arka sırada oturmadan dolayı öğretmenin görememesi sonucu derse kalkamamaya üzülmeye, öğretmenin dinlemesi, zor bir ders gibi betimlemeler % 6 oranında betimlenmektedir. Nasihat eden öğretmen, öğretmenlerin arka sıralarda oturanlarla ilgili olumsuz yorumları, derslerden zevk almama, arkadaşlarının yüzünü görememe, yazmak, orta sıralarda oturmak, öğretmenin kitabı özetlemesi, derslerin sıkıcı geçmesi, tahtayı kullanma, bilgisiz öğretmen, okulu ve dersleri sevmeme, öğrencilerin cesaretlerinin kırılması, çözüm arayışı, çözüm arayış, arka sıralarda oturmak, uzun boyluların ön sıralarda oturması, ders çalışmadan okula gittiği için kaygılanma, eksi alma, seviye kümeleri gibi çeşitli betimlemeler % 3 oranında belirtilmektedir.

Öğrencilerin yazdıkları öyküler incelendiğinde, uygulamalar sonrasında yazılan öykülerde öğrencilerin ağırlıklı olarak öğrenme öğretme sürecine ilişkin betimlemeleri dikkat çekmektedir. Öykülerde % 27 oranla en fazla *gezi gözlem ve inceleme* belirtilmektedir. *Grup çalışmaları, ünite müze ve sergisi ve öğrenci ürünleri* ise % 24 oranında belirtilmektedir. Öğrenme öğretme süreci ve değerlendirme açısından bakıldığında ise, % 20 oranında *öğrenci ürün dosyası ve sempozyum* belirtilmektedir. *Sınıfı başarıyla geçmek ve değerlendirme* kavramlarına ise, % 13 oranında yer verilmektedir. Farklı ve ilginç ders işleme % 13 oranında belirtilmektedir. Diğer taraftan, öğrencilerin ağırlıklı olarak üniteye yer alan dönem ve konulara ilişkin öyküler yazdıkları görülmektedir. Bu öykülerde ünite konuları ile ilgili kavramlara yer verdikleri görülmektedir. Bunlar arasında *Yontma Taş Devri* % 20, ateşi bulmak % 13, *Cıvalı Taş Devri* % 6 ve evcilleştirme % 6 oranında belirtilmektedir. *Hayal gücü, sürpriz, disiplinli öğretmen, sinirli öğretmen, merak etme, ön test- son test, mutluluk, emek vermek, üniteye kavramlar, sunu, gösteri, kaynakça yazma, farklı değerlendirme, öğretmenin gelmesiyle her şeyin değişmesi, ödev, yaratıcılık, her şeyin yolunda gitmesi* gibi çeşitli betimlemeler % 3 oranında belirtilmektedir.

Sosyal Bilgiler Oluşturmacı Öğrenme Sürecini Algılama Değerlendirme Formu Verilerine Yönelik Tartışma ve Yorum

Oluşturmacı öğrenme yaklaşımı öğrenme ortamlarının çoklu görüş açıları ya da gerçekliğin yorumu, bilgi yapıları, deneyim temelli etkinliklerden oluşan zengin içeriğe dayanır (Jonassen,1992;143-144). Oluşturmacı öğrenme ortamında öğrencinin deneyim temelli etkinliklerden oluşan içerikle etkileşime girmesi öngörülmektedir. Bu süreçte öğrencilerin algılamaları öğrenmeleri üzerinde etkili olabileceği gibi öğrenme sürecini algıları da önem taşımaktadır. Araştırma süresince öğrenenlerin yapılanları algılaması diğer bir deyişle anlamlandırmasının öğrenmelerinin yanı sıra derse, okula, eğitime ve hayata yönelik tutumları üzerinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Demirel (1998) Çoklu Zeka Kuramı'na dayalı öğretim programını uyguladığı araştırmasında öğrencilerin süreç ile ilgili olarak, uygulanan etkinlikler ve materyalleri çok zevkli ve eğlenceli bulduklarını, aynı zamanda daha önceki sınıf etkinliklerinden çok farklı bulduklarını belirtmiştir. Yanpar (2001), oluşturmacı öğrenme yaklaşımının sosyal bilgiler dersinde bilişsel ve duyuşsal öğrenmeye etkisini belirlemeye çalıştığı araştırmasında öğrencilerin ders işleyişi yönünden önceki ünitelerle araştırmanın yapıldığı üniteyi karşılaştırdıkları ve süreç hakkında olumlu görüş bildirdikleri görülmüştür. Araştırma sonuçları, öğrencilerin uygulamalar sürecinde kendi öğrenmelerini kendilerinin oluşturmasının onların algılarını olumlu etkilediğini göstermiştir.

Araştırma boyunca yapılan çalışmalar konusunda öğrenci algılarını belirlemeye yönelik olarak sorulan sorularda öğrencilerin süreçle ilgili yaşantı, gözlem ve duygularını sentezledikleri, karşılaştırmalar yaptıkları ve sürecin bileşenlerini sıraladıkları görülmektedir. Yanıtların öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal olarak duygu ve düşüncelerini diğer bir deyişle algılarını yansıttığı söylenebilir.

Araştırmanın yapıldığı ünite ile diğer sosyal bilgiler ünitelerinde yaptıklarını karşılaştırdıklarında, öğrencilerin % 72 oranında yaptıkları *ürünler ile ünite müze ve*

sergisini farklı buldukları görülmektedir. Elde edilen verilerde görüldüğü gibi ünite boyunca öğrenciler çeşitli ürünler ortaya koymayı çok farklı bulmuşlardır. Oluşturmacı öğrenme sürecinde öğrencilerin etkin olması ve öğrendiklerini gerçek bir yaşam becerisinde kullanmaları önemlidir. Yapılan çalışmaların bu noktada oldukça yararlı olduğu ileri sürülebilir. Ayrıca öğrenciler ünite boyunca yaptıkları ürünleri ünite müze ve sergisi etkinliğinde sergileme fırsatı bulmuşlardır. Bu etkinliği de oldukça farklı buldukları görülmektedir. Öğrencilerin % 41 oranında ünite boyunca yapılan *grup çalışmaları ve gezileri* farklı buldukları görülmektedir. Öğrenciler arasında ünite boyunca grup etkinliklerinde sorunlar yaşayanlar olmasına karşın, genellikle grup çalışmalarına keyifle katılmışlardır. Öğrenciler ünite boyunca, günlük gruplar, sempozyum grupları, proje grupları gibi bir çok grup etkinliğine katılma fırsatı yakalamışlardır. Öğrencilerin % 27 oranında *ünite sempozyumunu* farklı buldukları görülmektedir. Öğrencilerin % 20 oranında *öğrenci ürün dosyası ve dersten zevk almayı* vurguladıkları görülmektedir. Öğrencilerin %13 oranında *yazı yazma ve internet sitesini* farklı buldukları görülmektedir. Öğrencilerin düşünme becerileri günlük etkinliklerde tarihsel yazı yazma yoluyla geliştirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin kısa sürede bu etkinliklerde uyumlu oldukları görülmüştür. Öğrencilerin % 3 oranında bu ünitenin *zor olduğunu* vurguladıkları görülmektedir.

Oluşturmacı öğrenme yaklaşımında sürecin çocuğa göre olması, onun ilgisini çekmesi gerekmektedir. Bu noktada süreci ilginç bulup bulmadıklarına yönelik soruda, öğrencilerin % 48'i *öğrenci ürünlerini* vurgulamışlardır. Öğrencilerin yanıtlarında oluşturmacı öğrenme sürecinin bileşenlerini sıraladıkları ve bunları ilginç buldukları görülmektedir. Öğrencilerin % 44'ü *ünite müze ve sergisini* ilginç bulduklarını belirtmişlerdir. Ünite müze ve sergisi hem oluşturmacı öğrenme sürecini zenginleştirmiş hem de süreç sonunda bütünsel bir değerlendirme fırsatı sağlamıştır. Ünite müze ve sergisinin oldukça yararlı bir etkinlik olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin % 24'ü *öğrenci ürün dosyasını* belirtmişlerdir. Öğrenci ürün dosyası etkinliği de öğrencilerin ilgiyle katıldıkları yararlı bir çalışma olmuştur. Öğrencilerin % 17'si *grup çalışmasını*, %13 *sempozyumu* ilginç bulduklarını belirtmişlerdir.

Oluşturmacı öğrenme sürecinin geleneksel yöntemden farklılaşan bir diğer özelliği derslerin sadece sınıfın duvarları içinde yapılmaması, ünite ya da konularla ilgili bir çok yerin öğrenme ortamı olarak kabul edilmesidir. Öğrencilerin dersleri nerede işlediklerini belirlemeye yönelik olarak sorulan soruya verdikleri yanıtlarda % 37'si *sosyal bilgiler dersinin müzelerde ve çok amaçlı salonda* işlendiğini vurgulamaktadır. Öğrencilerin % 27'si *ünite gezilerini*, % 24'ü *ev*, % 20'si *sınıf ve farklı il* vurgulanmaktadır. *Kütüphane, her yer ve kendi hayatımız* % 6 oranında vurgulanmaktadır. Öğrenci yanıtlarında, öğrencilerin oluşturmacı öğrenme sürecini bu anlamda da etkili olarak algıladıkları sonucuna varılabilir. Bunun yanı sıra, derslerin müze, tarihi yerlere düzenlenen sınıf gezileri, kütüphane, çok amaçlı salon, internet vb. ortamlarda işlenmesiyle öğrencilerin birincil kaynaklardan yararlanmaları sağlanmıştır.

Oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı dersler etkinlik temelli ve çocukların ilgi duymaları, etkileşime girmeleri ve yapılandırmaları önem taşımaktadır. Ders sürecinin sorgulandığı soruya verilen yanıtlarda oluşturmacı öğrenme sürecinde yer verilen yöntem ve tekniklerdeki etkinlikleri öğrencilerin neredeyse tamamının algıladıkları görülmektedir. Öğrencilerin % 24'ü derslerde *tartışma* yapıldığını belirtmektedir. Öğrencilerin % 20'si *grup çalışması*, % 13'ü *gezi*, % 13'ü *sınıf*

çalışmalarını belirtmektedir. Sınıfa bilim adamlarının gelmesi yoluyla işlemeyi öğrencilerin % 10'u vurgulamaktadır. Öğrenciler genel olarak derslerin tartışma, grup çalışması, gezi, sınıf çalışmaları ve kaynak kişilerden yararlanma yoluyla işlendiğini dile getirmişlerdir.

Oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının temelinde öğrencinin öğrendiği bilgiyi davranış olarak göstermesi değil, bir yaşam becerisinde kullanması gerekliliğine dayanarak öğrencilerin bu boyutla ilgili algıları anlaşılmalı çalışılmıştır. Öğrencilerin, verdikleri yanıtlarda bir kısmının “hayır kullanmadım” yanıtını verdiği, bir kısmının “evet kullandım” yanıtını verdiği görülmüştür. Elde edilen verilere göre, öğrencilerin % 17'si öğrendiklerini *kendi ürünlerinde* kullandıklarını belirtmektedir. Öğrenciler % 6 oranında *öğrenci ürün dosyası ve evde kullandıklarını* belirtmektedir. Bunun yanı sıra *sivil hayatta, okul hayatında, sempozyumda, ünite müze ve sergisinde, soru yanıtlamada, test ve grup çalışmalarında* kullanma % 3 oranında vurgulanmaktadır.

Oluşturmacı öğrenme yaklaşımlarının temelinde öğrencileri yaşama hazırlamak ve yaşama yönelik bilgi, beceri, değer ve inanışlarla donatmak gerekmektedir. Öğrencilerin ünite boyunca öğrendiklerini yaşamlarında ve çevrelerindeki insanlarla paylaşma fırsatı bulup bulmadıklarını belirlemeye yönelik olarak sorulan soruya verilen yanıtlarda, % 41 oranında *arkadaş*, % 27 oranında *anne*, % 20 oranında *baba*, % 10 oranında *kardeş*, % 6 oranında *grup arkadaşları ve kuzenler*, % 3 oranında *öğretmenler ve teyze* ile paylaşma fırsatı bulduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin genellikle edindikleri bilgi, beceri, değer ve inanışları arkadaşları ve aile üyeleriyle paylaştıkları görülmektedir. Oluşturmacı öğrenme yaklaşımında öğrenmenin sınıf ve okulun dışında sürekli olarak gerçekleştiği ilkesine dayanır. Buna bağlı olarak araştırma boyunca özellikle öğrenci ürün dosyası çalışmaları kapsamında öğrencilerin ders dışı zamanlarda konulara paralel olarak kendi ürünlerini ortaya koymaları istenmiştir. Ayrıca, ünite sempozyumu çalışması çerçevesinde öğrenciler araştırmalar yapmışlardır. Öğrencilerin ödevlerle ilgili soruya verdiği yanıtlarda, % 31 oranında *farklı*, % 27 oranında *güzel*, % 20 oranında *zevкли*, %13 oranında *ilginç*, % 10 oranında *iyi*, % 6 oranında *ödevlerin araştırmaya yönelik olması*, % 3 oranında *kolay, yazma ağırlıklı olması, normal oluş* belirtilmektedir. Ayrıca öğrencilerin % 20'si ödevlerin *zor*, % 6'sı *fazla* olduğunu belirtmektedir. Ödevlerde öğrenciler araştırma yapmak, incelemelerde bulunmak zorunda kaldıklarını dile getirmişlerdir. Çalışmalar sürecinde öğrencilerin ders dışı zamanlarda araştırma inceleme yapmaları elde ettikleri bilgileri sentez yapmaları gerekmiştir. Çalışmaların bu boyutu onlar için oldukça yeni ve farklı olduğu için aslında zorlanmışlardır. Ancak, öğrencilerin çoğu bu süreçten oldukça keyif almışlardır. Ayrıca, verilen ödev çalışmalarında öğrencilerin ünite ile ilgili bilgi ve becerilerini gerçek bir yaşam becerisinde kullanmaları gerekmiştir. Öğrencilerin bu çalışmalarını çoğunlukla keyifle yaptıkları gözlenmiştir. Öğrenciler yaptıkları çalışmalarını ısrarla paylaşmak istemişlerdir. Paylaşım süreci onlar için oldukça yararlı ve eğlenceli olmuştur. Öğrencilerin az bir kısmı ödevlerin zorluğunu dile getirmişlerdir. Bu öğrenciler aslında oldukça iyi ürünler ortaya koyan öğrencilerdir.

Son olarak öğrencilerin oluşturmacı öğrenme süreci ile ilgili olarak eklemek istediklerinin olup olmadığı sorusuna, öğrencilerin büyük bir çoğunluğu herhangi bir şey eklemek istemediklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin % 10'u sürecin *zevкли* olduğunu, % 6'sı *çok iyi geçtiğini*, % 3'ü *yaratıcı öğrenme, çok çeşitli*

şeyler, tekrar aynı şeyleri yapmak istemek, farklı, süre, daha çok ürün yapmak istemeyi belirtmişlerdir. Elde edilen verilerde öğrencilerin üniteyi zevkli buldukları ve sürecin onlar için çok iyi geçtiğini belirttikleri görülmektedir.

Yukarıda yer verilen öğrenci görüşlerine göre, oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı olarak yürütülen ünite ile ilgili olarak öğrencilerin sürecin bileşenlerini iyi düzeyde algıladıkları görülmektedir. Ayrıca, öğrencilerin bu yaklaşımın bileşenleri ile ilgili olarak olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmektedir.

Sosyal Bilgiler Oluşturmacı Öğrenme Süreci İle İlgili Resim ve Öykülerden Elde Edilen Nitel Verilere Yönelik Tartışma ve Yorum

Öğrencilerin oluşturmacı öğrenme sürecini algılarını belirlemek amacıyla, deneysel çalışmalar başlamadan önce ve deneysel çalışmalar tamamlandıktan sonra öğrencilerden sosyal bilgiler dersini işleyişleri ile ilgili bir resim yapmaları ve öykü yazmaları istenmiştir. Resim yapma ve öykü yazma için birer ders verilmiştir. Resim ve öykülerdeki nitel veriler, içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir.

Uygulamadan önce yapılan resimlerde % 62 oranında *parmak kaldıran öğrenciler*, % 48 oranında *geleneksek oturma düzeni*, % 44 oranında *geleneksel sınıf düzeni*, % 41 oranında *haritada bir yer gösteren öğrenci*, % 37 oranında *tahtada yüzü öğrencilere dönük öğretmen*, % 31 oranında *tahtada öğrenci*, % 13 oranında *tahtada yazı yazan öğretmen* ve *kürede bir yer gösteren öğrenci*, % 10 oranında *masada oturan öğretmen* ve *tahtada ders ve konu yazılı* betimlemelere yer verilmektedir.

Uygulamadan sonra yapılan resimlerde, % 27 oranında *gruplar halinde çalışan öğrenciler* betimlenmiştir. Grup çalışmalarının betimlendiği üç resimde gruplar arasında dolaşan öğretmen betimlenmiştir. Bu resimlerin geleneksel sınıf ortamından oldukça uzak olduğu ve özellikle sınıf duvarlarının olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin % 20'sinin ünite sonunda yapılan *ünite müze ve sergisini* betimledikleri görülmektedir. Öğrencilerin %11'i *müze gezilerini* betimlemişlerdir. Öğrencilerin % 17 oranında, *gezilerde* görülen yerleri betimledikleri görülmektedir. Öğrencilerin % 16'sının *ünitede işlenen dönemlere ait yaşamı*, % 6'sının ise, *dönemlere ait araç gereçleri* betimledikleri görülmektedir. Öğrencilerin uygulamalar sonrasında yaptıkları resimlerde sadece bir resimde geleneksel sınıf ortamının betimlendiği görülmüştür. Resimlerin tamamında oldukça canlı renklere yer verildiği görülmüştür.

Uygulamalar öncesinde yapılan resimlerle, uygulamalar sonrasında yapılan resimler karşılaştırıldığında resimlerdeki temaların çok değiştiği görülmektedir. Uygulama öncesinde öğrenciler geleneksel sınıf ortamı ve geleneksel öğrenme öğretme sürecini betimlemişlerdir. Uygulamalar sonrasında ise, öğrencilerin daha çok öğrenme öğretme sürecini betimledikleri görülmektedir. Öğrencilerin çoğunlukla süreç içinde hoşlandıkları etkinlikler ya da ünite konuları arasında hoşlarına giden onlara ilginç gelen konuları betimledikleri görülmektedir. Uygulamalar başlamadan önce yapılan resimlerde öğrenciler çoğunlukla geleneksel bir sınıf ortamı çizmişlerdir. Sıraların arka arkaya dizildiği, öğretmen masasının tahtanın önünde yer aldığı ve masanın arkasında sınıf dolabının bulunduğu bir sınıf düzeni betimlemişlerdir. Öğretmeni ciddi, öğrencilerin karşısında konuşurken ya da sınıf tahtasına ders ve konuyu yazarken çizmişlerdir. Öğrencileri ise çok düzenli bir biçimde sıralarında otururken ya da parmak kaldırırken betimlemişlerdir. Birkaç resimde tahtaya asılı olarak haritaya ve harita

üzerinde bir şey gösteren çocuk çizmişlerdir. Resimler birkaç renkle sınırlı ve açık tonda çizilmiştir. Resimler yalın ve tek düzedir.

Uygulamalar tamamlandıktan sonra yapılan resimler arasında sınıf betimlemeleri yok denecek kadar azdır. Sınıf resminin betimlendiği resimlerde ise, öğrencilerin gruplar halinde toplandıkları, tartıştıkları, bir ürün ortaya koydukları, resimdeki öğrencilerin çoğunlukla aktif olarak çizildiği resimlerdir. Grupların genellikle daire biçiminde ya da bir masanın çevresinde yüz yüze bakacak şekilde düzenlenmişlerdir. Sınıf resimlerinde öğretmen öğrenciler arasında elinde bazı materyallerle dolaşırken ve gülümserken çizmişlerdir. Ayrıca sınıf içindeki etkinliklere yer verilen resimlerde sınıf duvarının çizilmediği görülmüştür. Yani sınıflar duvarlarla sınırlanmamıştır. Öğrencilerin çok büyük bir çoğunluğu ünite sonunda yapılan ünite müzesi ve sergisini betimlemiştir. Okulun geniş bir koridoru müze ve sergi alanı haline getirilmiştir. Koridorun duvarına kendi resimleri ve otantik duvar resimlerini çizmişlerdir. Aynı ortamda öğrenciler ve velileri gülümseyerek ve ilgi ile gezerken çizmişlerdir. Bir resimde öğrenciler gerçek bir müzenin girişinde çizilmiştir. Bir öğrenci Çatalhöyük'te gördüğü kazı alanını betimlemiştir. Birkaç öğrenci resimlerinde ilk insanların yaşayışlarını betimlemiştir. Mağarada yaşayan insanlar, mağaraların duvarlarında duvar resimleri, ava çıkmış ya da nehir kenarında balık tutan insanlar gibi. Bir öğrenci bir gezideki ağaçlardan etkilenerek iki tane tokalaşan ağaç çizmiştir. İki öğrenci resimlerinde ünite boyunca yapılan tüm etkinliklere yer vermişlerdir. Resimlerde kullanılan renkler oldukça canlı ve sıcak renklerdir. Resimlerde çoğunlukla ayrıntılara yer verilmiştir. Sergideki takı, resim, heykel vb. duvar resimlerindeki ayrıntılar, öğrenci gruplarındaki ürünler bunlar arasında sayılabilir. Resimlerdeki aktivite ve yaratıcılık oldukça belirgindir.

Uygulamadan önce yazılan öykülerde resimlerdeki gibi geleneksel bir sınıf ortamının niteliklerinin betimlendiği görülmektedir. Öğrenciler geleneksel sınıf ortamını betimlerken *Arka arkaya dizili üç sıra* niteliğini % 58 oranında betimlemektedir. Öğrenme öğretme sürecine ilişkin betimlemelerde ise, *bir öğrencinin konuyu anlatması* % 48 oranında betimlenmektedir. *Okuma, ezberleme, yazma, test olma ve çok çalışmaya dayalı ödevler*, % 44 oranında betimlenmektedir. *Öğretmenin konuyu anlatması* % 31 oranında betimlenmektedir. *Uzun boyluların arka sıralara oturması ve arka sıralarda oturanların görememesi ve işitememesi* % 27 oranında betimlenmektedir. Bu sıralamaları *dersi anlamama ve derste harita kullanma* gibi betimlemeler % 20 oranında yer almaktadır.

Uygulamadan sonra yazdırılan öyküler incelendiğinde öğrencilerin ağırlıklı olarak öğrenme öğretme sürecine ilişkin betimlemeleri dikkat çekmektedir. Öykülerde % 27 oranla en fazla *gezi gözlem ve inceleme* betimlenmektedir. *Grup çalışmaları, ünite müze ve sergisi ve öğrenci ürünleri* ise % 24 oranında betimlenmektedir. Öğrenme öğretme süreci ve değerlendirme açısından bakıldığında ise, % 20 oranında *öğrenci ürün dosyası* ve *sempozyum* betimlenmektedir. *Sınıfı başarıyla geçmek ve değerlendirme* kavramları ise, % 13 oranında yer betimlenmektedir. Farklı ve ilginç ders işleme % 13 oranında betimlenmektedir. Diğer taraftan, öğrencilerin ağırlıklı olarak üniteye yer alan dönem ve konulara ilişkin öyküler yazdıkları görülmektedir. Bu öykülerde ünite konuları ile ilgili kavramlara yer verdikleri görülmektedir. Bunlar arasında *Yontma Taş Devri* % 20, ateşi bulmak % 13, Cilalı Taş Devri % 6 ve evcilleştirme % 6 oranında betimlenmektedir.

Uygulamalar sonrasında yazılan öykülerde, öğrencilerin bazıları tarih öncesi dönemlerdeki insanların yaşayışlarını betimlemişlerdir. Öykülerinde o dönemde yaşayan çocukların başından geçen ilginç olaylara yer vermişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğu kendi sınıflarını konu almışlardır. Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu ünitesinde yaptıklarını öykülemişlerdir. Öykülerinde genellikle dayanışma, ortak çalışma, zevkli işler yapma, okulu müzeye dönüştürme, sempozyum hazırlıkları, öğrencilerin başından ilginç olayların geçmesi gibi temalara ağırlık vermişlerdir.

Öykülerde yer alan kahramanları kendi arkadaşlarının isimlerini değiştirerek adlandırmışlardır. Bazı kahramanların isimlerini yabancı isimlerden seçmişlerdir. Özellikle tarih öncesi dönemle ilgili öykülerde kahramanların isimleri tamamen öğrencilerin verdiği hayali isimlerdir. Öykülerde öğrencilerin hayal güçlerini kullandıkları ya da kendi sınıflarından yola çıktıkları görülmüştür. Öykülerde ünite ile ilgili kavramlara çok fazla yer verilmiştir. Öykünün zamanına bakıldığında tarihi dönemlere yer verilmiş ya da güncel öyküler yazılmıştır. Öğrenciler öykülerinde ünite boyunca yaptıklarından diğer bir deyişle kendi yaşantılarından yola çıktıkları için dil oldukça akıcı bulunmuştur. Öykülerdeki dilin akıcı olmasının diğer bir nedeni olarak ise, öğrencilerin tarihsel öykülere yer vermeleridir. Öykülerdeki bütünlük oldukça iyidir. Bunun nedeni olarak ta öğrencilerin kendi yaşantılarını bütünsel olarak sentezleyebilmeleri olarak kabul edilebilir.

Öyküler çocukların kendi deneyimleri ve arkadaşlarınıninkileri anlama ve aktarmak için temel araçlardır (Booth, 1984;193-198). Öykü çocuklar için oyun kadar doğal bir araçtır ve doğal bir öğrenme sağlar (Bereiter1985; 201-226). Öyküler öğretim sürecinde çeşitli amaçlar için kullanılabilir gibi, öğretimi yürütme ve öğretim sürecini değerlendirme için de yararlı araçlar olarak kullanılabilir.

Resim ve öyküler öğrencilerin yaşamları ile ilgili konularda duygu, düşünce ve tutumlarını rahatlıkla, açık ve kolayca aktardıkları çalışmalardır. Okullarda öğretim çalışmalarının yanı sıra değerlendirme amaçlı olarak ta kullanılmalıdır. Öğrencilerin zihinsel dünyalarını ve öğrenmelerini değerlendirmek için her ikisi de oldukça değerli araçlar olarak kabul edilmelidir.

Son yıllarda yapılan araştırmalarda öğrenci algılarını belirlemek üzere resim yaptırma ve öykü yazdırma yöntemlerine yaygın olarak başvurulmaktadır. Kaptan, Aslan ve Atmaca (2002), araştırmalarında diğer ölçme araçlarının yanı sıra öğrencilere resim çizdirmişlerdir.

Yanpar (2001), oluşturmacı yaklaşımla işlenen derslerin öğrenci algıları üzerindeki etkisinin geleneksel yaklaşıma göre anlamlı derecede farklı olduğunu ileri sürmektedir. Uygulamalardan önce ve sonra öğrencilere yaptırılan resimler ve yazdırılan öyküler arasındaki farklılıklar oluşturmacı öğrenme yaklaşımı ile işlenen derslerin öğrenci algıları üzerinde oldukça etkili olduğunu göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında araştırmada elde edilen bu bulgular literatürdeki bazı çalışmalarla da paralellik göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı öğretim uygulanan öğrencilerin süreci değerlendirmeye yönelik formlara verdikleri yanıtlar, yazdıkları öykü ve yaptıkları resimlerden elde edilen veriler üzerinde yapılan içerik analizi sonuçları, öğrencilerin oluşturmacı öğrenme sürecini algıları üzerinde etkili olduğunu göstermiştir.

Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

1. Öğrenme öğretme süreci öğrencilerin öğrenme sürecine etkin olarak katılımlarını sağlayacak yaşam ve düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olarak hazırlanmalıdır.

2. Oluşturmacı öğrenme yaklaşımına dayalı öğretim sürecinde öğrencilerin düşünme ve yaşam becerilerine yönelik algıları araştırılabilir.

3. Öğrenme ortamını algılamayı etkileyen öğrenci özellikleri öğrenme öğretme sürecini planlarken dikkate alınmalıdır.

4. Oluşturmacı öğrenme yaklaşımının öğrenci algıları üzerindeki etkileri farklı derslerde ve öğretim düzeyinde araştırılabilir.

5. Oluşturmacı öğrenme yaklaşımında yer alan yöntem ve tekniklerden bir ya da birkaç tanesinin öğrenci algıları üzerindeki etkililiği daha ayrıntılı olarak araştırılabilir.

Kaynakça:

- Bednar, A.K., D.Cunningham, T.M. Duffy., J.D. Perry(1992). “Theory into Practice: How Do We Link?”. *Constructivism and the Technology of Instruction: A Conversation*. 17-34. Hillsdale, NewJersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Bereiter, C. (1985). “Toward a Solution of the Learning Paradox”. *Review of Educational Research*. (55-2), 201-226.
- Both, D.(1984). “Imaginary Gardens with Real Toods: Reading and Drama in Education”. *Theory Into Practice* . (23- 4), 193-198.
- Brooks, J. G., M.G. Brooks.(1993). *In Search of Understanding: The Case for Constructivist Classrooms*. Alexandria: VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Demirel, Ö. ve Diğerleri (1998). “İlköğretimde Çoklu Zeka Kuramının Uygulanması”. *Bildiri*. VII. Eğitim Bilimleri Kongresi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Cilt1, S.531-546)
- Jonassen, D.H.(1992). “Evaluating Constructivist Learning”. *Constructivism and the Technology of Instruction: A Conversation*. 137-148. Hillsdale, NewJersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Kaptan, F., F. Aslan ve S. Atmaca (2002). “Problem Çözme ve Düz Anlatım Yönteminin Kalıcılığa ve Öğrencilerin Erişi Düzeylerine Etkisinin Karşılaştırılması”. *Bildiri*. V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi. Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi. 16-18 Eylül.
- Karakuş, F. (2006). “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yapıcı Öğrenme ve Otantik Değerlendirme Yaklaşımlarının Öğrencilerin Akademik Başarı, Kalıcılık ve Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi” *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- NCSS (1994). “Curriculum Standards For Social Studies: Expectations Of Excellence”. Washington Dc: *National Council For The Social Studies*.
- Yanpar, T. (2001). “Oluşturmacı Yaklaşımın Sosyal Bilgiler Dersinde Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenmeye Etkisi”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, Aralık, cilt;1, sayı;2.